

ዳኞች፡- ሐጎስ ወልዱ

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

ነጋ ዱፍሳ

አዳነ ንጉሴ

አመልካች፡- 1. ተወልደ ብስራት

2. ሃይላይ ገ/መድህን

3. ገላን ሰቦቃ

} ከጠበቃ ገብረ እግዚብሔር ተስፋዬ ጋር ቀረቡ።

ተጠሪ፡- የለም።

መዝገቡን ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍ ር ድ

ጉዳዩ በ1997 ዓ/ም በወጣው የወንጀል ሕግ አንቀጽ 448(1 እና 3) መሰረት አንድን ሰው ለፍትህ እርዳታ ለመስጠት እንቢተኛ ሁኖአል በማለት ወዲያውኑ ለመቅጣት መሟላት ስላለባቸው ሕጋዊ መስፈርቶችን የሚመለከት ነው።

የጉዳዩ መነሻ በከላሽ ገቢዎችና ጉምሩክ ባለስልጣን አቃቤ ሕግና በተከላሾች እነ ተካቦ ገ/ስላሴ ስድስት ሰዎች መካከል በነበረው የወንጀል ክስ ጉዳይ ነው። የወንጀል ክሱ በዐቃቤ ሕግ በኩል በተከላሾች ላይ ከተመሰረተና በፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤትም ከቀረበ በሁዋላ ፍርድ ቤቱ ተከላሾቹ ወደ አዲስ አበባ ማረሚያ ቤት እንዲሄዱ ትዕዛዝ ሰጥቶ የገቢዎችና የጉምሩክ ባለስልጣን ምርመራ ክፍል ኃላፊዎች ተከላሾችን ወደ ማረሚያ ቤት ሳይወስዱ ወይም ሳይልኩ በራሳቸው ማረፊያ ቤት ለረዥም ጊዜና ወራት አቆይተዋቸዋል፤ የፍርድ ቤቱንም ትእዛዝ ሳያከብሩ ቀርተዋል በማለት የስር ፍርድ ቤት አመልካቾችን በወንጀል ሕጉ አንቀጽ 448(1) እና (3) መሰረት ጥፋተኛ በማድረግ እያንዳንዳቸውን በሁለት ወር ቀላል እስራት እንዲቀጡ ወስኗል። በዚህ ውሳኔ አመልካቾች ባለመስማማት ይግባኛቸውን ለፌዴራሉ ከፍተኛ ፍርድ ቤት አቅርበው ጉዳዩ ከተመረመረ በሁዋላ ይግባኝ ሰሚው ፍርድ ቤት በስር ፍርድ ቤት አመልካቾች በወንጀል ሕጉ አንቀጽ 448(1 እና 3) ስር ጥፋተኛ መባላቸውና ቅጣት መተላለፉን አግባብነት ተቀብሎ የቅጣቱን አፈጻጸም ብቻ በገደብ እንዲሆን በማድረግ የስር ፍርድ ቤትን ውሳኔ በማሻሻል ወስኗል። የአሁኑ የሰበር አቤቱታ የቀረበውም ይህንኑ ውሳኔ በመቃወም ለማስለወጥ ነው። የአመልካቾች የሰበር አቤቱታ መሰረታዊ ይዘትም ለጉዳዩ አመልካቾች ተጠያቂ መደረጋቸው የድንጋጌውን ይዘት እና በክርክሩ ሂደት የተረጋገጡትን ፍሬ ነገሮችን ባላገናዘበ መልኩ መሆኑን ዘርዘረው የቦታች ፍርድ ቤቶች የጥፋተኛነትና የቅጣት ውሳኔ እንዲሻር ዳኝነት መጠየቃቸውን የሚያሳይ ነው።

የጉዳዩ አመጣጥ አጠር አጠር ባለመልኩ ከላይ የተገለጸው ሲሆን ይህ ችሎትም የአመልካቾችን ቅሬታ ለሰበር አቤቱታው መነሻ ከሆነው ውሳኔ እና አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ ጉዳዩን በሚከተለው መልኩ መርምሮታል። እንደመረመረውም በጭብጥነት ሊታይ የሚገባው አመልካቾች የፍርድ ቤቱ ዋራንት በአግባቡ እንደደረሳቸው ሳይረጋገጥ በወንጀል ሕጉ አንቀፅ 448(1(ሀ)) እና (3) ድንጋጌዎች ስር ጥፋተኛ መባላቸው ባግባቡ መሆን ያለመሆኑ ነው።

ከክርክሩ ሂደት መገንዘብ የተቻለው አመልካቾች ከላይ በተገለጸው ድንጋጌ ስር ጥፋተኛ ሊባሉ የቻሉት የገቢዎችና የጉምሩክ ባለስልጣን በአቶ ተካበ ገ/ስላሴ ላይ በመሰረተው የኮንትራባንድ የወንጀል ክስ በመ/ቁጥር 162887 ፋይል ተከፍቶላቸው ፍርድ ቤት ቀርበው ፍርድ ቤቱም ጥር 03 ቀን 2002 ዓ/ም በዋለው ችሎት የተከሳሹን የዋስትና መብት ጠብቆላቸው ተከሳሹ የተፈቀደላቸውን የዋስትና መብት ካላሟሉ በአዲስ አበባ ማረሚያ ቤት ታስረው እንዲቆዩ ሲል የእስር ዋራንት እንዲጻፍ በማለት ትዕዛዝ የሰጠ ቢሆንም ተከሳሹ ወዲያውኑ ማረሚያ ቤት ሳይገቡ በባለስልጣን መስሪያ ቤት ደረቅ ፖሊስ ጣቢያ ከእስር ወራት በላይ ታስረው የተገኙ መሆኑን፣ ይኸው ግለሰብ በአጠቃላይ ከአንድ አመት ሁለት ወራት በላይ የታሰሩ መሆኑን፣ መስፍን ካሳሁን የተባሉት ተከሳሽም በተከሰሱበት ወንጀል በወንጀል መዝገብ ቁጥር 169690 ፋይል ተከፍቶላቸው በፍርድ ቤቱ ቀርበው ፍርድ ቤቱ ግንቦት 24 ቀን 2002 ዓ/ም በዋለው ችሎት በተመሳሳይ መልኩ በመዝገቡ ላይ የዋስትና መብታቸውን ጠብቆላቸው ሲያበቃ የተፈቀደላቸው የዋስትና ግዴታ ተከሳሹ መፈፀም ካልቻሉ በአዲስ አበባ ማረሚያ ቤት ታስረው እንዲቆዩ ሲል ትእዛዝ ሰጥቶ ተከሳሹ ወዲያውኑ ማረሚያ ቤት ሳይላኩ የእስር ዋራንቱ በመዝገቡ ላይ ከተሰጠ በሁዋላ በባለስልጣኑ ፖሊስ ጣቢያ ከስድስት ወራት በላይ መታሰራቸውን፣ ሃይሉ ወርቁ እና ሊዊሃ ፋርቤታ የተባሉት ሁለት ግለሰቦች ደግሞ በተከሰሱበት የጉምሩክ ማጭበርበር የወንጀል ድርጊት በመ/ቁጥር 167550 በሆነው ፋይል ተከፍቶላቸው ፍርድ ቤት ቀርበው በዋስትና መብት ላይ ትዕዛዝ ከተሰጠ በሁዋላ የዋስትና ግዴታቸውን በትዕዛዙ አግባብ መፈፀም ካልቻሉ በአዲስ አበባ ማረሚያ ቤት ታስረው እንዲቆዩ ሲል ፍርድ ቤቱ የእስር ዋራንት እንዲጻፍ ሰኔ 18 ቀን 2002 ዓ/ም በዋለው ችሎት ትዕዛዝ ሰጥቶ በትእዛዙ መሰረት ወደ አዲስ አበባ ማረሚያ ቤት ሳይላኩ እያንዳንዳቸው እጃቸው በፖሊስ ከተያዘበት ጊዜ ጀምሮ ፍርድ ቤት እስክቀረቡበት ጊዜ ያለውን ሳይጨምር በባለስልጣን መስሪያ ቤቱ ከስምንት ወራት በላይ ታስረው መቆየታቸው መረጋገጡን፣ መንግስቱ አብርሃምና አህመድ መሐመድ በተከሰሱበት የኮንትራባንድ ወንጀል ደግሞ በመ/ቁጥር 172759 እና ባምላክ ይስማው የተባሉት ተከሳሽ ደግሞ በመ/ቁጥር 170203 ፋይል ተከፍቶላቸው ፍርድ ቤት ቀርበው በአዲስ አበባ ማረሚያ ቤት ታስረው እንዲቆዩ የእስር ዋራንት እንዲጻፍ ፍርድ ቤቱ ትዕዛዝ ሰጥቶ ወደ ማረሚያ ቤት ሳይላኩ እያንዳንዳቸው ቢያንስ ሶስት ወራትን ያህል በፖሊስ ጣቢያ መታሰራቸውን የስር ፍርድ ቤት መገንዘቡን ነው። የስር ፍርድ ቤት ጉዳዩ በቀጥታ ይመለከተቸዋል ያላቸውን የገቢዎችና የጉምሩክ ባለስልጣን መስሪያ ቤት የወንጀል ምርመራ ቡድን አስተባባሪ ኃላፊዎችን ችሎት ቀርበው እንዲያስረዱና ሕጋዊ መግለጫ እንዲሰጡበት በማለት በሶስት የወንጀል መዛግብት ላይ ትዕዛዝ የሰጠ ሲሆን የአሁኑ አመልካቾችም ወደ ፍርድ ቤቱ ቀርበው አለኝ ያሉትን ምክንያት ያቀረቡ ሲሆን የአሁኑ ሁለተኛው አመልካች የባለስልጣኑ መስሪያ ቤት ፖሊስ ጣቢያ የእስረኞች ሰነዶች ክትትል ኃላፊ መሆናቸውን ገልፀው የፍርድ ቤቱ ትእዛዝ ሳይከበር የቀረው ከፍርድ ቤቱ ለአዲስ አበባ ማረሚያ ቤት የተላኩት የእስር ዋራንቶች የስም ስህተት ስለተከሰተባቸውና ማረሚያ ቤቱም አልቀበልም ስለአለ ነው። የሥም ስህተቱ በዋራንቱ እንዲሰተካከልም በተደጋጋሚ ጊዜያት ወደ ፍርድ ቤቱ በመምጣት አቤት ብያለሁ፣ ከፍርድ ቤቱ ግን የተሰጠኝ አፋጣኝ ምላሽ የለም፣ ከዚህ ሌላም ከባለስልጣኑ መስሪያ ቤት የበላይ ኃላፊዎች ጋር ደጋግሜ ተነጋግራብታለሁ፣ ግን መፍትሔ ሊገኝ

ባለመቻሉ ተከላሾች ለበርካታ ወራት ሊታሰሩ ችለዋል በማለት የዘረዘሩ ሲሆን የአሁኑ 1ኛ አመልካችም ከቦታው ላይ በኃላፊነት ከመመደባቸው ከመጋቢት 2002 በፊት ተከላሾች በፖሊስ ጣቢያው ታስረው ነው ያገኛቸው መሆኑን፤ በፖሊስ ጣቢያ ለበርካታ ወራት መታሰራቸው ኃላፊነትን እንደሚያስከትል በመገንዘብም ወደ አዲስ አበባ ማረሚያ ቤት እንዲገቡ የበኩላቸውን ጥረት እንደአደረጉ፤ በመዝገብ ላይ ትዕዛዝ ተሰጥቶ ከሆነም ተገልጦ ለእንዲመጣቸው ዐቃቤ ሕጎችን ሳይቀር በተደጋጋሚ ጊዜያት መላካቸውን፤ ሆኖም ግን ከመስሪያ ቤቱ አቃቤ ሕጎች አንዱ የሆኑት አቶ ወንድወሰን ደሳለኝ ተከላሾች ወደ አዲስ አበባ ማረሚያ ቤት እንዲገቡ የተሠጠ ትዕዛዝ የለም ብለው ሊገልፁላቸው የቻሉ መሆኑንና ከዚያም ተከላሾች ወደ ማረሚያ ቤት ሳይገቡ በእድገት ምክንያት ከወንጀል ምርመራ ቡድን አስተባባሪነታቸው መነሳታቸውን በምክንያትነት ያቀረቡ መሆኑን ነው። የአሁኑ ሶስተኛ አመልካች ደግሞ የወንጀል ምርመራ ቡድን አስተባባሪ ኃላፊ መሆናቸውን ጠቅሰው የወንጀል ምርምራ አጣርተው ከጨረሱ በኋላ ምርመራውን ያጣሩበትን ተከላሽ በዋስ ሊወጣ/ሊለቀቅ የቻለ መሆኑን፤ ከዚያ በሁዋላ በተጠረጠረበት ወንጀል የወንጀል ክስ ተመስርቶበት ፍርድ ቤት ከቀረበ በኋላ ስለሆነው ነገር እንደማያውቁ፤ ተከላሽ መስፍን ካሳሁን ወይም ሌሎች ተከላሾች በባለስልጣኑ መስሪያ ቤት ፖሊስ ጣቢያ ለበርካታ ወራት መታሰራቸውን ያወቁት ቀርቦ አስረዳ ተብሎ በፍርድ ቤት ትዕዛዝ ሲደርሳቸው መሆኑን፤ የወንጀል ምርመራውን ያጣሩት እርሳቸው ስለሆኑ ጉዳዩን እስከመጨረሻው የመከታተል ኃላፊነት እንደነበረባቸውና ሌሎች ኃላፊዎችም ተከላሾች ለበርካታ ወራት መታሰራቸውን እንደሚያውቁ ዘርዘረው አስተያየታቸውን ሰጥተዋል። እንግዲህ ከላይ የተመለከተው አመልካቾች እያንዳንዳቸው ያቀረቡት ምክንያት ሲሆን የሁሉም አመልካቾች የጋራ ምክንያታቸው በጥቅሉ ሲታይ ግን ተከላሾች በፍርድ ቤቱ የእስር ሞራንት ትእዛዝ መሰረት በአዲስ አበባ ማረሚያ ቤት ታስረው መቆየት ሲገባቸው በፖሊስ ጣቢያ ለበርካታ ወራት መታሰራቸው ስህተትም ጥፋትም መሆኑን አምነው ጥፋቱ ግን የእነርሱ ያለመሆኑን፤ የፍርድ ቤቱ ትዕዛዝ ያልተከበረው በራሳቸው ምክንያት ያለመሆኑን ጠቅሰው መከራከራቸውን ነው።

ከላይ ከተመለከቱት ፍሬ ነገሮች የሚያሳዩት ለአመልካቾች ለወንጀሉ ተጠያቂነት ምክንያት የሆነው በጉምሩክ ወንጀል ተከሰው ፍርድ ቤት የቀረቡት ተከላሾች ማረሚያ ቤት እንዲታሰሩ የፍርድ ቤት ማስሪያ ሞራንት ተሰጥቶ እያለ በባለስልጣኑ መስሪያ ቤት ፖሊስ ጣቢያ ለበርካታ ወራት እንዲታሰሩ መደረጉ ለፍትህ እርዳታ ለመስጠት እንዲተኛ መሆንን ነው ተብሎ በስር ፍርድ ቤቶች መደምደሚያ ላይ መደረሱን ነው። ይህ ችሎትም ከላይ ለተያዘው ጭብጥ ምላሽ ለመስጠት ይቻል ዘንድ የስር ፍርድ ቤት ለውሳኔው መሰረት ያደረገውን ድንጋጌ ይዘት መመልከቱ ተገቢ ሆኖ አግኝቶታል።

በወንጀል ሕግ አንቀጽ 448(1) ስር አንድ ሰው ጥፋተኛ ሊባል የሚችለው ፍርድ ቤት ወይም የዳኝነት ስልጣን ያለው አካል በያዘው ጉዳይ ላይ በተከላሽነት፤ በምስክርነት ወይም በልዩ አዋቂ ምስክርነት ወይም በአስተርጓሚነት፤ በነባሪነት ወይም በተቺነት እንዲረዳ በሕግ መሰረት የተጠራ ወይም ተከላሽን ወይም ማስረጃን እንዲያቀርብ ወይም እንዲልክ የታዘዘ ማንም ሰው በቂ ምክንያት ሳይኖረው ሳይቀርብ የቀረ ወይም ለመቅረብ እንዲተኛ የሆነ እንደሆነ፤ ተከላሽን ወይም ማስረጃን ያላቀረበ ወይም ያልላከ እንደሆነ፤ ወይም ቀርቦ ሕግን በሚቃረን አኳኋን ለተጠየቀው መልስ ለመስጠት ወይም እንደታዘዘው ለመፈፀም ፈቃደኛ ያልሆነ እንደሆነ ሲሆን ይህ አድራጎት ወንጀል ሁኖ ፍርድ ቤቱ ቀጠሮ ሳይሰጥ ወዲያውኑ ቅጣት የሚወስን ስለመሆኑም የአንቀፁ ንዑስ ቁጥር ሶስት ድንጋጌ በግልፅ ያሳያል። ከድንጋጌው መንፈስ የምንገነዘበው አንድን ሰው ለፍትሕ እርዳታ ለመስጠት እንዲተኛ ሆኖአል በማለት በወንጀል ጥፋተኛ አድርጎ ለመቅጣት

በፍርድ ቤት ወይም የዳኝነት ነክ ስልጣን ባለው አካል በተከላከሉት፣ በምስክርነት፣ በልዩ አዋቂ ምስክርነት፣ በአስተርጓሚነት፣ በነባሪነት በተቺነት የተጠራ ወይም ተከላኸን ወይም ማስረጃን እንዲያቀርብ ወይም እንዲልክ የታዘዘ መሆኑ በቅድሚያ ሊረጋገጥ የሚገባ የወንጀሉ መሰረታዊ የማቋቋሚያ ባህሪ ስለመሆኑ ከወንጀል ሕጉ አንቀጽ 23(2) እና 58 ጋር ተዳምሮ ሲነበብ የምንገነዘበው ጉዳይ ስለመሆኑ ነው። ያለመቅረቡና የታዘዘውን ነገር ያለመፈፀሙን ምክንያት ማስረጃት ጉዳይ ደግሞ ከላይ የተመለከቱት የወንጀሉ ማቋቋሚያ ነጥቦች ተሟልተው መገኘት ከተረጋገጠ በሁዋላ የሚፈፀም ተከታይ ተግባር መሆኑን የተጠቃሹ አንቀፅ አቀራረብና ይዘት እንዲሁም ዓላማው የሚያስገነዝብን ነጥብ ነው።

ወደተያዘው ጉዳይ ስንመለስ አመልካቾች ጥፋተኛ የተባሉት የፍርድ ቤቱን ትእዛዝ ባለማክበር በወንጀል የተከሰሱትን ሰዎች ማረሚያ ቤት መውሰድ ሲገባቸው በባለስልጣኑ ፖሊስ ጣቢያ በማሰር ለበርካታ ወራት አቆይተዋል በሚል ነው። ይሁን እንጂ አመልካቾች አጥብቀው የሚከራከሩት ተከላኾች ለበርካታ ወራት በፖሊስ ጣቢያ ያላግባብ መታሰራቸውን አናውቅም በማለት ሳይሆን በፍርድ ቤቱ ትዕዛዝ መሰረት ለማረሚያ ቤቱ ለማስረከብ ሲሞክር በስም ስህተት የተነሳ ማረሚያ ቤቱ ሊረከብ ያለመቻሉንና ፍርድ ቤቱም በማሰሪያ ዋራንቱ ላይ የተከሰተውን የስም ስህተት እንዲያስተካክል በተደጋጋሚ ጥያቄ ቀርቦለት ሊያስተካክል ያለመቻሉን፣ እንዲሁም በፍርድ ቤቱ የተሰጠ ማሰሪያ ዋራትን የሌለ መሆኑን የሚመለከታቸው የአቃቤ ሕግ ባለሙያዎች ሲገልፁላቸው የነበረ መሆኑን በመጥቀስ ነው። በስር ፍርድ ቤት በፍሬ ነገር ደረጃ የተረጋጋጠው ደግሞ ተከላኾቹ በአዲስ አበባ ማረሚያ ቤት እንዲታሰሩ በመዝገብ ላይ የማሰሪያ ዋራንት እንዲጻፍ ትእዛዝ መሰጠቱ እንጂ በትክክል የተጻፈ የማሰሪያ ዋራንቱ ለአመልካቾች ደርሷቸው አመልካቾች ይህንኑ እያወቁ የፍርድ ቤቱን ትዕዛዝ ባለማክበር ተከላኾቹን ያሰሩ ስለመሆኑ ካለመሆኑም በላይ የስም ስህተት ተከስቷል፣ ይህም ይስተካክልልን በማለት በባለስልጣኑ መሰሪያ ቤት በኩል የቀረበው ጥያቄ በፍርድ ቤቱ በተገቢው ጊዜ ምላሽ የተሰጠበት ስለመሆኑም በፍሬ ነገር ደረጃ አልተረጋገጠም። በመሆኑም ከላይ የተመለከተው ድንጋጌ ከተያዘው ጉዳይ ጋር ተያይዞ ሲታይ አመልካቾች የፍርድ ቤቱን ትዕዛዝ ባለማክበር ለፍትሕ እርዳታ መስጠትን እንቢ ማለት ወንጀል ፈፅመዋል ብሎ በወንጀል ተጠያቂ ለማድረግ አመልካቾች ከላይ በምክንያትነት የገለጹቸው ፍሬ ነገሮች እውነት መሆን ያለመሆናቸው በተገቢው ማስረጃ ሊጣራ የሚገባው እንጂ ወንጀሉ የተፈጸመው በፍርድ ቤት ነው፣ ተከላኾቹ ለበርካታ ወራት ተገቢ ባልሆነ ቦታ ታስረዋል በሚል ምክንያት ቀጠሮ ሳይደረግ ወዲያውኑ ቅጣት ለማስተላለፍ የሚያስችል አይደለም። ስለሆነም አመልካቾች ፈጸሙ የተባለውን አድራጎት በተመለከተ በማስረጃ ሳያጣራና ድርጊቱም በወንጀል ሕጉ አንቀጽ 448(1(ሀ)) ስር የሚወድቅ ስለመሆኑ በተገቢው ሁኔታ ሳይረጋገጥ የስር ፍርድ ቤት አመልካቾችን ወዲያውኑ ጥፋተኛ በማድረግ መቅጣቱም ሆነ ጉዳዩን በይግባኝ የተመለከተው የፌዴራሉ ከፍተኛ ፍርድ ቤትም የስር ፍርድ ቤትን የጥፋተኝነትና የቅጣት ውሳኔ በመቀበል የቅጣቱን አፈፃፀም በገደብ እንዲሆን መወሰኑ መሰረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት የተፈጸመበት ሁኖ አግኝተናል። በዚህም ምክንያት ተከታዩን ወስነናል።

ው ሣ ኔ

1. በፌዴራሉ መጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 162887 ጥር 05 ቀን 2003 ዓ.ም. የተሰጠው የጥፋተኝነት ውሳኔ እና በዚሁ ፍርድ ቤት በተጠቀሰው መዝገብ ጥር 05 ቀን 2003 ዓ.ም. የተሰጠው የቅጣት ውሳኔ እንዲሁም በፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 102668 ጥር 18 ቀን 2003 ዓ.ም. የተሰጠው ውሳኔ በወ/መ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 195(2(ለ-1)) መሰረት ሙሉ በሙሉ ተሸረዋል።
2. አመልካቾች የፍርድ ቤቱ ማሰሪያ ዋራንት በትክክል የደረሳቸው ስለመሆኑ ባልተረጋገጠበት ሁኔታ በወንጀል ሕጉ አንቀጽ 448(1(ሀ))እና (3) መሰረት ሊቀጡ የሚችሉበት የሕግ አግባብ የለም ብለናል።
መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።
የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ቤ/መ